

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Trzeciński Witold: Dotychczasowa literatura o majątku narodowym Polski

Źródło:

Ekonomista Rok 31 1931 Tom 1, strony 113-119

Artykuł udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

ROZBIORY I SPRAWOZDANIA.

DOTYCHCZASOWA LITERATURA O MAJĄTKU NARODOWYM POLSKI¹⁾.

Przy obliczaniu majątku narodowego przez wielu polskich autorów, prace których będziemy poniżej analizować, najczęściej stosowana jest metoda rolna. Ale wielu autorów używa, zgodnie z teorią Fellnera, metody konjekturalnej, ustalającej wartość niektórych składników majątku narodowego, jako części składowej innych pokrewnych składników. Przy obliczeniu wartości przemysłu niektórzy autorzy uciekają się do metody kapitalizacji dochodu.

Większość autorów posługuje się metodą realną, uciekając się niekiedy do metody konjekturalnej i do metody kapitalizacji dochodów. Większa

- 1) 1) Majątek narodowy Rzp. P. Rocznik Ministerstwa Skarbu za rok 1924. Str. 11.
- 2) Koszulski. St.: Rozwój Ekon. Kr. P. 1870 — 1900. Warszawa, 1905. Str. 353.
- 3) Kempner: Dzieje gosp. Polski porozbiorowej. Praca zbiorowa. Artykuł St. Staniszeńskiego. Warszawa, 1920. Str. 329.
- 4) Stefan Królikowski: Dane wydawnictwa: Stos. rolne w Kr. P. Warszawa, 1918. Str. 523.
- 5) Niedzialkowski, M.: Próba obliczenia majątku narodowego Król. Pol. „Myśl Polska“, 1917, zes. 4—5, str. 25.
- 6) Prof. Kumaniecki: Oszacowanie majątku narodowego w Kr. Kongres. „Wiadomości Gospod.“, Lublin, 1918, Nr. 15, 18, 20, 23, 33/34.
- 7) Dr Grossman. H.: Majątek społ. Król. Polskiego. „Miesięcznik Statystyczny“ za r. 1922, str. 255.
- 8) Notatka: Majątek społeczny b. Król. Polskiego. „Miesięcznik Statystyczny“ za r. 1926, str. 345.
- 9) Prof. Rybarski. R.: La fortune nationale de la Pologne avant la guerre. „La Pologne facteur économique mondial“.
- 10) Prof. Bujak. Fr.: La Galicie. La Vie économique de la Pologne“, Encyclopedie polonaise, vol. III, str. 255, Paris, Lausanne, 1919.
- 11) Feldstein. H.: Vermögens und Zahlungsbilanz Galiziens. Leipzig, Wien, 1917.
- 12) Prof. Corrado Gini: La fortune nationale de la Pologne et la Société des Nations, 1923.
- 13) Janicki. S.: Majątek i sily gospodarcze państwa polskiego. Katowice, 1926.
- 14) Dederko. B.: Majątek narodowy Polski. Warszawa, 1930.
- 15) Englicht, Wl.: Prywatny majątek rolny (rękopis).

część dotychczasowych prac o majątku narodowym Polski, są to pobieżne szkice. Na nazwę samodzielnych studjów zasługują prace: Kumanieckiego, Grossmana, Fedelsteina i Dederki. Praca prof. Gini jest nam nieznana.

1) Zestawienie majątku narodowego dla wszystkich dzielnic Polski zostało umieszczone w Roczniku Ministerstwa Skarbu za r. 1924. Zestawienie to oparte jest na obliczeniach: dra Grossmana, prof. Bujaka, prof. Rybarskiego i prof. Giniego. Autor zestawienia cały majątek narodowy Polski oblicza na 88 410 milionów fr. zł., podczas gdy prof. Rybarski szacuje go tylko na 63 800 milj., prof. Gini na 80—85 miliardów, Janicki na 73 655 000 000, Dederko zaś na 79 920 406 000 fr. zł.

2) Stan. Koszutski w pracy swej opiera się na obliczeniach: Majewskiego, Kempnera, Jelskiego i Jeziorańskiego, lecz liczby te wybiera, względnie zaokrągla, dość dowolnie. Również dość dowolnie, nie powołując się na żadne źródła, szacuje inwentarz żywy, ruchomości domowe, rzemiosła i przedsiębiorstwa handlowe. Wogóle cała praca nosi raczej charakter szkicowy. Koszutski nie uwzględnia wcale wartości inwentarza martwego, kapitału obrotowego, ziemi miejskiej i podmiejskiej. Ogólny wynik obliczenia Koszutskiego jest blisko cztery razy niższy od obliczeń Grossmana; niższy też jest od znacznie niższych szacunków Niedziałkowskiego i Kumanieckiego. Koszutski podaje całą wartość majątku na 12 886 milj., podczas, gdy Grossman oblicza je na 42 641 milj., a nie uwzględniający całego szeregu składników Niedziałkowski i Kumaniecki podają cały majątek na 23 831 milj., wzgl. 18 730 milj. Coprawda, należy przyjąć pod uwagę, iż praca Koszutskiego jest o jakieś 11 lat wcześniejsza od wymienionych prac.

3) Dane St. Staniszewskiego, zapewne z r. 1914, o majątku nieruchomym Kr. P. znajdujemy w pracy St. Kempnera: „Dzieje gospodarcze Polski porobiorowej“ z r. 1920 p. t.: „Królestwo Polskie w ostatnim 50-cioleciu“. Dane te, wobec niepodania źródła obliczeń, ocenić jest trudno. Stwierdzić możemy tylko, że liczby te są wyższe od liczb Koszutskiego, znacznie zaś niższe od liczb Niedziałkowskiego, Kumanieckiego i Grossmana.

4) Praca p. t.: „Stosunki rolnicze Królestwa Kongresowego“, wydana nakładem Min. Rolnictwa w r. 1918, omawia stosunki przedwojenne z lat 1913-14. Rozdział 58 tej pracy, pióra Stefana Królikowskiego, poświęcony jest wartości produkcji rolnej i majątku rolnego. Obliczenia te dają wyniki, zbliżone do średniej pomiędzy liczbami Kumanieckiego, a liczbami Grossmana, lub też są zbliżone do liczb, podanych przez jednego, lub drugiego z tych autorów. Wydają się one zgodne z rzeczywistością.

5) Praca Mieczysława Niedziałkowskiego nosi charakter szkicowy. Przedewszystkiem Niedziałkowski nie uwzględnia wartości lasów, inwentarza żywego, inwentarza martwego, kapitału obrotowego, nieruchomości miejskich, kopalni, przemysłu i towarów.

Przy obliczeniu wartości ziemi Niedziałkowski mnoży ziemię orną przez średnią wartość morga dla całego Królestwa Polskiego, co oczywiście musi się odbić ujemnie na wyniku pracy. To też szacunek ziemi Niedziałkowskiego przekracza analogiczny szacunek u Kumanieckiego i u Grossmana. Przy obliczaniu wartości ziemi miasteczkowej i podmiejskiej Niedziałkowski opiera się na szacunku ziemi w Niemczech, przyczem dowolnie zupełnie przyjmuje, jako szacunek ziemi małomiasteczkowej, 2% ziemi m. Warszawy. Otrzymany w ten

sposób szacunek jest znacznie wyższy od analogicznego szacunku Kumanieckiego i Grossmana.

6) Metoda, stosowana przy pracy prof. K. Kumanieckiego p. t.: „Oszacowanie majątku narodowego w Królestwie Kongresowem“, jest przeważnie obiektywna, choć nieraz autor ucieka się do metody konjekturalnej, nieraz zaś do metody kapitalizacji dochodów. Przy ustalaniu ceny ziemi autor brał średnią arytmetyczną pomiędzy wartością sprzedażną i wartością dochodową ziemi. Ceny za hektar ustalił inną dla każdej z trzech części: okupacja austriacka, okupacja niemiecka i obszar armji niemieckiej na wschodzie (Ober-Ost). W ten sposób łączną wartość ziemi oblicza K. na 7 066.2 milj. kor., t. j. 7 420.2 milj. fr. zł. Autor sprawdza te liczby na podstawie kapitalizacji dochodu z rolnictwa i otrzymuje sumę zbliżoną, t. j. 6 977.3 milj. kor., co stanowi różnicę 1.2%.

Inwentarz żywy autor oblicza na zasadzie danych Rocznika Statystycznego Królestwa Polskiego za lata 1910—12 i otrzymuje wartość tego inwentarza w wysokości 963 052 127 kor., t. j. 1 011.3 milj. fr. zł.

Nieruchomości po wsiach i we dworach obliczone są na zasadzie pracy M. Kwiatkowskiego p. t.: „Budowle w Kongresówce“, opartej na liczbach Wzajemnego Ubezpieczenia od Ognia w Królestwie Polskiem. Wartość ich wynosi 1 847 496 000 kor., t. j. 1 940.1 milj. fr. zł. Obliczenia wartości nieruchomości na zasadzie metody konjunkturalnej Pribrama (nieruchomości = 39.3% wart. ziemi) dają wyniki zbliżone, t. j. 1 926.1 milj. kor., czyli o 4% więcej.

Wartość inwentarza martwego i kapitału obrotowego została obliczona metodą konjekturalną, jako $\frac{1}{4}$ i $\frac{1}{2}$ wartości inwentarza żywego, i wynosi: pierwsza — 240.8 milj. kor., t. j. 252.9 milj. fr. zł., a druga (kapitał obrotowy) — 481.5 milj. kor., t. j. 505.6 milj. fr. zł.

Wartość 1 hektara lasów, obliczona na zasadzie czystego dochodu, wynosi 763.86 kor. (okupacji austr.), 790 zł (okupacji niem.) i 538.23 (obszar armji). Odpowiednie przeliczenia dają razem 1 753 milj. kor., t. j. 1 840.8 milj. fr. zł.

Górnictwo razem z hutnictwem zostało obliczone na zasadzie kapitalizacji czystego dochodu. Przyjmując, jako dochód czysty, $\frac{1}{3}$ surowego dochodu, otrzymamy, kapitalizując dochód po 4%, 1 267.94 milj. wartości kapitału.

Posiadłość ziemiska i lasowa w miastach, obliczona w sposób niewyjaśniony, wynosi 131.8 milj. kor., wartość zaś budynków w miastach, według cytowanego Kwiatkowskiego, wynosić będzie 2 016.7 milj. kor., razem 2 148.5 milj. kor., t. j. 2 256.1 milj. fr. zł.

Wartość dróg, obliczona na zasadzie stawek Feldsteina i Fellnera, wynosi 477 751 020 kor., mostów zaś, na zasadzie stawek, cytowanych u wymienionych autorów — 234 890 000 kor., razem więc 712 641 020 kor. Wartość dróg wodnych wynosi 49 106 146 kor. Koleje żelazne i podjazdowe przedstawiają razem wartość 451 203 633 rb., t. j. 1 128 009 082 kor. Wartość poczt, telegrafu i telefonu, obliczona na zasadzie kapitalizacji dochodu, wynosić będzie 178 359 940 kor. Razem wszystkie środki komunikacji wynoszą 2 068 116 188 kor., t. j. 2 171.7 milj. fr. zł.

Praca prof. K. Kumanieckiego nie jest kompletna — brak w niej danych o przemyśle i o nieruchomościach miejskich. Cytowane przez nas studjum jest tylko streszczeniem omawianej pracy i brak jest w niem wielu momentów, niezbędnych do zrozumienia myśli autora.

7) Przystępujemy do przeglądu najlepszej, zdaniem naszym, pracy nad majątkiem narodowym Królestwa Polskiego, do pracy dra H. Grossmana p. t.: „Majątek społeczny Królestwa Polskiego“. Autor w pracy swej posługuje się metodą obiektywną, uciekając się czasami do metody konjekturalnej, czy to dla ilustracji, czy też dla obliczeń, o ile brak mu było wszelkich innych danych.

Na zasadzie przeciętnych cen Banku Włościańskiego, lekko podwyższonych, autor określa ceny 1 ha na 890 fr.

Odliczywszy z ogólnej powierzchni Królestwa Polskiego powierzchnię lasów, zabudowań i nieużytków, autor dochodzi do powierzchni 9 074 678 ha, co, przemnożone przez 890 fr., daje 8 076.5 milj. fr. zł. Inwentarz żywy, obliczony według przeciętnych cen z r. 1912, podwyższony o 5%, wraz z drobiem i ulami, przedstawia wartość 1 291.4 milj. fr. zł. Narzędzia i maszyny rolnicze są obliczone metodą konjekturalną, jako $\frac{1}{4}$ wartości inwentarza żywego, t. j. 322.9 milj. fr. zł. Kapitał obrotowy obliczony jest, jako 40% inwentarza żywego: wynosi 516.5 milj. fr. zł. Autor stwierdza zgodność sumy ostatnich trzech pozycji inwentarza żywego, martwego i kapitału obrotowego z $\frac{1}{4}$ wartości ziemi. Wartość zabudowań rolniczych oszacowana jest na 2 459 milj. fr., obliczona zaś metodą konjekturalną, jako 30% wartości ziemi, daje 2 423 milj. fr.; średnia więc wynosi 2 441 milj. fr. zł. Lasy, obliczone metodą kapitalizacji dochodów przy 3%, przedstawiają wartość 1 484.3 milj. fr. Cały majątek rolny wyniesie zatem 14 139.6 milj. fr.

Dochód brutto z kopaliń w r. 1910 wynosił 82.8 milj. zł. fr., dochód zaś czysty ($\frac{1}{3}$) 27.6 milj. fr. Kapitalizując ten dochód przy 4%, otrzymujemy 690 milj. fr. Szacunek ten wynosi połowę szacunku prof. Kumanieckiego, gdyż ten ostatni liczy również huty.

Wartość majątku przemysłowego obliczona jest na zasadzie wartości przychodowej przemysłu, od której odliczamy 66%, by otrzymać produkcję brutto w wysokości 33.3%. Wartość ta przy kapitalizacji przy 5% daje 15 521.7 milj. fr. zł.

Wartość budynków miejskich i publicznych, obliczonych metodą obiektywną, oparta na szacunku Wzajemnego Ubezpieczenia od ognia w Królestwie Polskiem, podwyższona o $\frac{1}{3}$ na skutek niskiego szacunku, wynosi 1 450.1 milj. fr. zł.; wartość budynków w m. Warszawie wynosi 3 789.04 milj. fr. zł.; razem więc 5 239.14 milj. fr. zł.

8) Notatka p. t.: „Majątek społ. Kr. P.“, umieszczona w Mies. Stat. za r. 1922, str. 345, zestawia we fr. zł. dane Koszutkiego, Niedziałkowskiego, Kumanieckiego i Grossmana.

9) Praca prof. Romana Rybarskiego p. t.: „La fortune nationale de la Pologne avant la guerre“, umieszczona w zbiorze p. t. „La Pologne facteur économique mondial“, Vars., 1922, nosi charakter wybitnie szkicowy. Podaje on szacunek majątku Rz. P. na sumę 63 300 milj. fr. Jest to najniższy szacunek, jaki nam jest znany.

Dla dzielnicy austriackiej podaje prof. Rybarski liczby, ogłoszone przez prof. Bujaka. Dla dzielnicy pruskiej oblicza wartość majątku narodowego na zasadzie stosunku wartości majątkowej ludności dzielnicy pruskiej do wartości majątkowej całej ludności państwa niemieckiego. Stosunek wyraża się, jak następuje: 5.9% od 331 miliardów fr. = 19.5 miliardów fr. zł. Podobną

metodą prof. Rybarski oblicza wartość majątku ziem wschodnich: 3 514 000 à 1 500 fr. daje 5 271 000 000.

10) Również szkicowy, choć poważniejszy charakter, nosi praca prof. F. Bujaka, umieszczona w dziele: „La Galicie“, wydanej jako III tom „Encyclopédie polonaise“, wydanej w r. 1917 w Paryżu—Lozannie, przez Komitet Narodowy Polski. Szacunek majątku Galicji według prof. Bujaka wynosi 13.53 mil. fr.

11) Praca Hermana Feldsteina p. t.: „Vermögens und Zahlungsbilanz Galiziens“, Leipzig—Wien, 1917, nosi charakter bardziej ścisły.

Wartość ziemi określana jest, jako średnia pomiędzy wartością dochodową, a wartością obrotową i oszacowana jest na 4 417 000 000 kor., wyżej więc, niż u Bujaka.

Średnia wartość produkcji górnico-hutniczej wynosi za lat 5 — 6 188 446, przyjmując 15% tej sumy i kapitalizując ją na 4%, otrzymamy 681 884 460.

Dochód z czynszów po potrąceniu 15% na koszt utrzymania, kapitalizowany po 5%, daje nam wartość bud. w wysokości 1 942 093 113 kor.

Wartość środków komunikacji wynosi 1 557 618 236 kor.

Wartość ruchomości, obliczona na zasadzie polis ubezpieczeniowych metodą szacunkową wynosiła 4 158 655 337 kor. Zapewne naskutek pomyłki suma ta została obliczona na 2 530 154 996.

12) Pracę prof. Corrado Gini. „La fortune nationale de la Pologne et la Société des Nations“ wydano, jako rękopis na maszynie w r. 1922-23. Broszury tej, pomimo energicznych poszukiwań we wszystkich bibliotekach państwowych i wielu prywatnych w bibliotekach, odnaleźć nie zdołaliśmy. Na pracę tę powołuje się autor notatki o Majątku Narodowym Polski w Roczniku Ministerstwa Skarbu za 1924 r.

Jak z notatki tej wywnioskować można, Gini zrobił zestawienie istniejących już opracowań, przyczem do liczb, dotyczących Galicji, cytowanych na zasadzie prof. Bujaka, dodał liczby, dotyczące inwentarza żywego i martwego. Wartość majątku narodowego obliczona jest na 80—85 miliardów fr.

13) Praca St. Janickiego o „Majątku i siłach gospodarczych państwa polskiego“, wydana bez daty w Katowicach, została wydrukowana w r. 1926 jeszcze przy złotym, równym 1 fr. zł. Praca ta nie posiada większej wartości. Janicki podaje dowolne stawki wartościowe różnych obiektów, lub też nie podaje ich wcale, zadowalając się sumą globalną.

14) Praca dra Bohdana Dederki p. t.: „Majątek narodowy Polski“, opracowana metodą obiektywną, posiada znaczną wartość.

Przy wycenianiu ziemi autor oblicza przeciętnie 4 kategorii gruntów dla każdego województwa i wówczas dopiero przez stawkę tę mnoży ilość gruntów w każdym województwie. Wartość ziemi wynosi 33 705.3 zł. W zestawieniu podajemy wartość we fr. zł.

Lasy, obliczone oddzielnie podług województw i podług rodzajów własności, na zasadzie książki: „Les forets en Pologne“, przedstawiają wartość: państwowe — 1 947.7 milj. fr. zł, prywatne 2 641.1 milj. fr. zł, razem 4 615.8 milj. fr. zł., t. j. 7 939.1 milj. zł obieg.

Inwentarz żywy, obliczony na zasadzie cen, ogłoszonych w Roczniku i Kwartalniku Statystycznym, przedstawia łączną wartość 7 310 709 milj. zł obieg.

Inwentarz martwy, obliczony na zasadzie pracy tegoż autora o „Najkorzystniejszym rozmiarze gosp. wiejskich“, wydanej przez Instytut Puławski, przedstawia wartość 3 641.2 milj. zł obieg.; autor stwierdza, iż stanowi to 10.8% wartości ziemi uprawnej, a blisko 50% inwentarza żywego.

Budynki, oraz grunty wiejskie zostały obliczone na zasadzie danych Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Budynki roln. przedstawiają wartość 14 306 572 700 zł ob., budynki miejskie zaś 12 702 500 000. Przy obliczeniach wartości gruntów miejskich wzięto za podstawę połowę wartości budynków miejskich, t. j. 6 351.3 milj. zł ob., razem 33 360.4 milj. zł ob.

Przemysł u Dederki obliczony jest na zasadzie „Ankiety przemysłowej Izby Przemysł. Handl. w Krakowie“. Ankieta ta podaje wartość produkcji na 1 robotnika na terenie Izby Krakowskiej. Liczbę tę autor uogólnia na całą Polskę. Od wartości produkcji odlicza się 40% wartości brutto i powyższą sumę kapitalizuje po 5%. Otrzymana w ten sposób suma wynosić będzie 43 046.4 milj. zł ob. Oczywiście, iż metoda ta, oparta na obliczeniach Izby Krakowskiej, zastosowana do całej Polski, nasuwa bardzo poważne wątpliwości.

Przy obliczaniu wartości górnictwa i hutnictwa autor na podstawie wspomnianej ankiety oblicza kapitał zakładowy na 1 robotnika, przyczem otrzymany w ten sposób kapitał powiększa o kapitał rezerwowy i amortyzacyjny, przez co otrzymuje się sumę 1 846.8 milj. zł ob.

Majątek kolei został obliczony na zasadzie danych, zawartych w pracy p. t.: „Dziesięciolecie P.K.P. 1918—1928“. Majątek ten wraz z kapitałem obrotowym wynosi 4 648 milj. zł., prywatne koleje i tramwaje 319.2 milj. zł. Wartość dróg bitych, obliczona podług różnych stawek w różnych województwach, cytowanych w Rocznikach Statystycznych, wynosi 1 272.9 milj. zł, wartość samochodów, obliczona według „Automobil-Klubu“, wynosi 237.5 milj. zł. Ruchomości, obliczone na zasadzie ilości izb podług stawki 200 zł. na 1 pokój, wynoszą w miastach 3 477.24 milj. zł. po wsiach, według różnych stawek, 915.9 milj. zł, razem więc majątek wynosi 4 393.1 milj. zł.

Kruszec w Skarbcu Państwa i osób prywatnych, obliczony na zasadzie nadwyżki importu kruszców, wynosi 1 020 milj. zł ob.

Należność Polski w rozrach. kolei, poczt, telegr. i w kredytach, udzielonych zagranicy, wynosi 388 842 345 zł, zobowiązania zaś 4 983 020 896 zł; nadwyżka zadłużenia wynosi 4 594 178 542 zł ob., udział zagran. w krajowych spółkach 546 933 700 zł, kapitały w zagranicznych spółkach akcyjnych 136 435 000 zł, czyli razem 5 277 547 242 zł.

15) P. Wład. Englicht, na zlecenie Związku Ziemiań, przygotował swą pracę o prywatnym majątku rolnym Polski, w związku z przygotowaniem do wprowadzenia w życie ustawy o podatku majątkowym²⁾.

Ta okoliczność nadaje pewne piętno wymienionej pracy, której wynik liczbowy jest prawie dwa razy niższy od analogicznego wyniku pracy dra Dederki.

Jeśli przyjrzeć się szczegółom, to zauważyć należy:

1. że ziemia szacowana jest maksymalnie po 834 zł za 1 ha, podczas, gdy dr Dederko przytacza liczbę 2.240, jako najwyższą;

²⁾ Pracę tę przejrzelismy w rękopisie, dzięki uprzejmości autora.

2. cena lasy szacowana jest przez Związek Ziemiaków na zł 1 719 138 790, podczas, gdy u Dederki obliczona jest na zł. 2 018 500 000;

3. budynki według Związku Ziemiaków wynoszą 4 980 511 492 zł, wraz z budynkami, administrowanymi przez Ministerstwo Robót Publicznych w wysokości 439 939 200, podczas, gdy u Dederki łączna wartość wszystkich budynków (wraz z obiektami wojskowymi i samorządowymi) wynosi 11 492 332 700 zł;

4. stan inwentarza żywego jest naogół u Dederki szacowany znacznie wyżej, niż u Englichta. Różnica w łącznej sumie inwentarza żywego wynosiłaby przeszło 3 miliardy zł na korzyść liczb Dederki (7 122 188 000, wobec 3 897 840 000);

5. wreszcie inwentarz martwy, obliczany metodą rachunkową, daje według obliczeń Englichta 940 910 000, podczas, gdy u Dederki na zasadzie ściślejszego obliczenia wynosi 3 641 200 000.

W całokształcie majątek rolny według Związku Ziemiaków wynosi 32 706 138 543 zł, podczas, gdy u Dederki 57 979 520 700 zł. Szacunek więc prywatnego majątku rolnego jest przez Englichta zbyt nisko.

Jak z przeglądu niniejszego wynika, nie mamy dotychczas zupełnie zadowolającej pracy o majątku narodowym Polski i praca ta oczekuje na swego autora.

Witold Trzeciński.

Wojciech Saryusz - Zaleski: *Dzieje przemysłu w b. Galicji. 1804 — 1929.* Ze szczególnem uwzględnieniem historii rozwoju S. A. L. Zieleniewski i Fitzner - Gamper. Wydawnictwo z okazji 125-letniego jubileuszu. Z przedmową Prof. Franciszka Bujaka. Kraków. 1930. Nakładem S. A. L. Zieleniewski i Fitzner-Gamper. Str. XII i 339.

Praca powyższa stanowi księgę jubileuszową, poświęconą dziejom poważnego, mającego długoletnią przeszłość, przedsiębiorstwa w przemyśle metalowym; dziejom, zarysowanym na ogólnym tle rozwoju przemysłu w b. Galicji. W słowie wstępnym wydawcy temi słowy określają podjęte przez siebie zadanie: „Zamiast publikacji reklamowej, dajemy oto pracę naukową, poświęconą dziejom nie naszego tylko przedsiębiorstwa, ale historii rozwoju całego przemysłu na ziemiach, na których przyszło nam działać... Chcemy wierzyć, że oddajemy w ten sposób przysługę nauce polskiej, której, jako przedsiębiorstwo przemysłowe, czujemy się dłużnikiem“.

Przykład nie pierwszy, ale godny rozpowszechnienia. Wielkie rozmiary, okazale wydane dzieło istotnie przynosi korzyść nie tylko danemu przedsiębiorstwu, ale i nauce polskiej, w zakresie historii przemysłu bardzo ubogiej. Autor miał udostępnione archiwa przedsiębiorstwa, mógł więc oprzeć swą pracę historyczną częściowo na materiale źródłowym, pewnym, w znacznym stopniu liczbowym; dzięki zastosowaniu metody pracy naukowej dał w rezultacie książkę, interesującą nie tylko dla przedsiębiorców przemysłowych, ale i dla pracowników naukowych.